

Cultuurhistorisch onderzoek

Buiten de Veerpoort, Schoonhoven

Colofon

Titel: Cultuurhistorisch onderzoek. Buiten de Veerpoort, Schoonhoven
Auteur: drs. Linda Driesen – van der Male

Datum: 24 april 2014
Kenmerk: 2014/ 2 / v1

Opdrachtgever: SAB

Contactgegevens

Organisatie	Culthis (Auteur rapport)
Contactpersoon	Linda Driesen
Mobielfnummer	06 – 247 85 589
Adres	Prinses Irenelaan 12 2252 GJ Voorschoten
Email	Linda@culthis.nl

Contactgegevens opdrachtgever

Organisatie	SAB
Contactpersoon	Dhr. B. Hermsen
Telefoonnummer	026 357 69 11
Adres	Frombergdwarsstraat 56 6814 DZ Arnhem
Email	bas.hermsen@SAB.nl

Foto voorpagina: Zicht vanaf de Veerpoort naar de Lek (foto auteur 2014)

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1 Ten geleide	4
1.1. Gewenste ontwikkeling en plangebied	4
1.2 Relevante beleidsstukken	5
1.3 Werkwijze onderzoek	7
HOOFDSTUK 2 Historischer ontwikkeling gebied 'Buiten de Veerpoort'	8
2.1 Ontwikkelingen Schoonhoven op hoofdlijnen	8
2.2 Ontwikkeling gebied 'Buiten de Veerpoort'	9
2.3 Ontwikkeling gebied "parkeerterrein"	14
2.4 Conclusie historische ontwikkeling	16
HOOFDSTUK 3 Cultuurhistorische waarden binnen het plangebied	17
3.1 Middeleeuwse ontwikkeling van de stad en de veerstoep	17
3.2 De ontwikkeling van de vestingwerken van de stad Schoonhoven als onderdeel van de Oude Hollandse Waterlinie	17
3.3 19 ^e en 20 ^e eeuwse ontwikkeling (met een recreatieve component).	19
3.4 Waardering aanwezige cultuurhistorische elementen	20
HOOFDSTUK 4 Effecten	23
4.1 Deelprojecten planontwikkeling	23
4.2 Effecten planontwikkeling	23
4.3. Conclusie effecten op aanwezige cultuurhistorische waarden	28
Bijlagen	
I. Rijksbeschermd stadsgezicht Schoonhoven	30
II. Cultuurhistorische waardenkaart 'Buiten de Veerpoort'	31
Literatuur, rapporten en websites	32

HOOFDSTUK I TEN GELEIDE

SAB is door de gemeente Schoonhoven gevraagd om een bestemmingsplan met ruimtelijke onderbouwing op te stellen voor het gebied 'Buiten de Veerpoort'. Binnen het bestemmingsplan en de ruimtelijke onderbouwing moet een nadere toetsing volgen van het aspect cultuurhistorie. Voor dit onderdeel is Culthis adviesbureau cultuurhistorie gevraagd om een cultuurhistorisch onderzoek uit te voeren naar de aanwezige cultuurhistorische waarden in het gebied. Het onderzoek moet daarnaast inzicht geven in de effecten van de geplande ontwikkeling op de aanwezige waarden in relatie tot de adviesnota cultureel erfgoed.

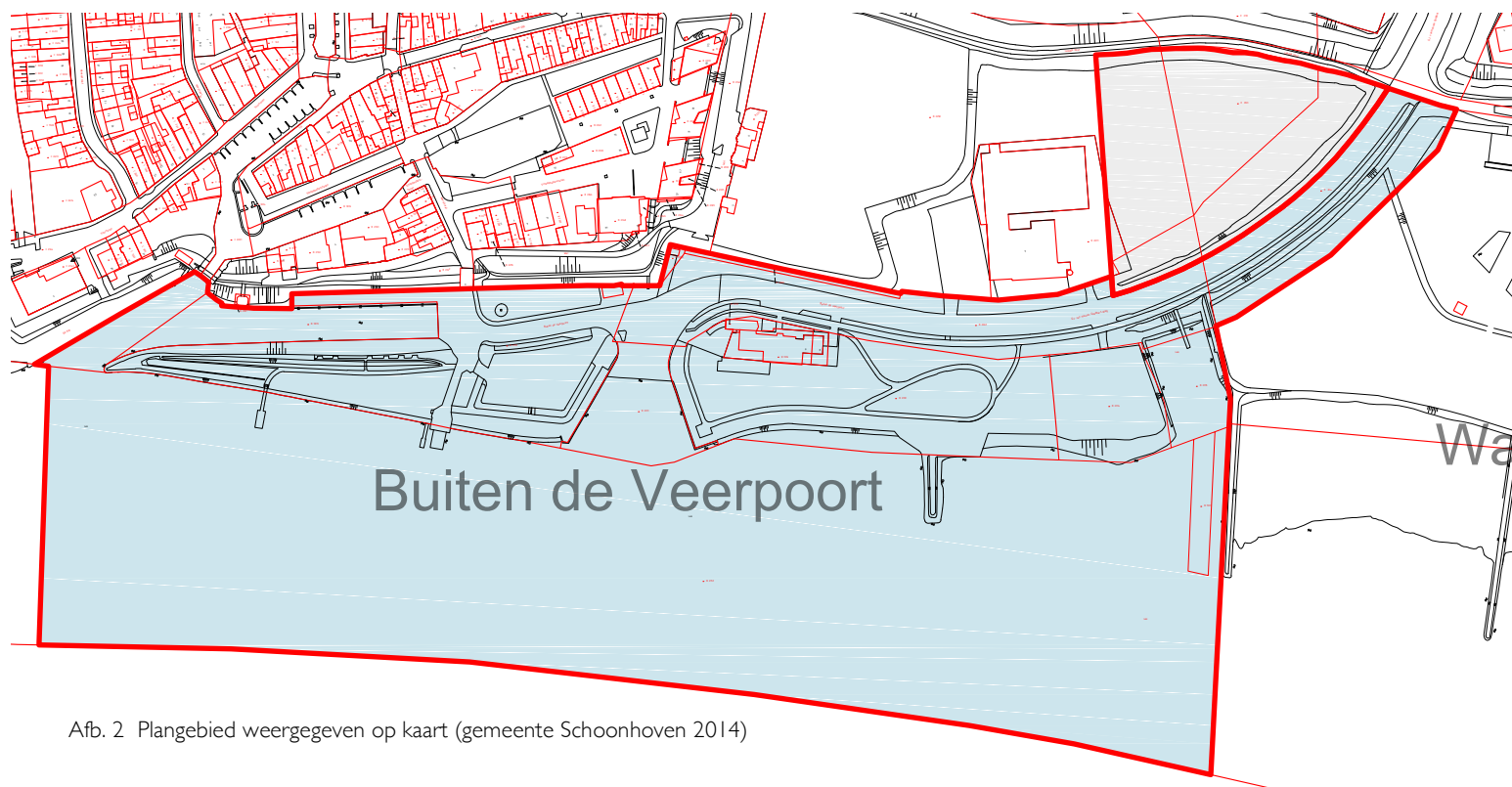
1.1. GEWENSTE ONTWIKKELINGEN EN PLANGEBIED

Het bestemmingsplan wordt opgesteld om twee ontwikkelingen in Schoonhoven te realiseren. Het betreft:

1. Het realiseren van een parkeerterrein;
Dit plan heeft ten doel de aanleg van een parkeerterrein mogelijk te maken in het buitendijks gelegen gebied tussen de provinciale weg en de Lekdijk. Het gebied staat bekend als het terrein ten oosten van de DIKA. Door de aanleg van het parkeerterrein ontstaan er betere mogelijkheden voor bezoekers aan de binnenstad om (lang) te parkeren, waardoor de parkeerdruk op de binnenstad verkleind kan worden en het (kort) parkeerterrein nabij de Veerpoort opgeheven kan worden. Door middel van goede wandelverbindingen via de Lekdijk kunnen bezoekers op een aangename wijze de afstand tussen het parkeerterrein en de binnenstad overbruggen.
2. Gebied buiten de Veerpoort.
Dit plan heeft ten doel de herinrichting mogelijk te maken van het gebied, dat tussen de historische binnenstad en de Lek gelegen is. Dit gebied staat bekend onder de naam "Buiten de Veerpoort". Het plan voorziet onder andere in de mogelijkheid de route van en naar het veer te scheiden van de route van en naar de parkeerterreinen en de binnenstad. Hierdoor ontstaat een betere routing. Daarnaast biedt het plan de mogelijkheid het gebied tussen de binnenstad en de Lek zodanig in te richten, dat een betere relatie gelegd wordt tussen binnenstad en Lek en er meer mogelijkheden komen om het terrein tevens te benutten als evenemententerrein. Ook voorziet het plan in de mogelijkheid de historische omwalling beter zichtbaar te maken door verplaatsing van gebouwde elementen, die nu nog het zicht op de wal deels belemmeren. Tenslotte voorziet het plan in een verbetering van de aanlegmogelijkheden in de Noodhaven en aan de oever van de Lek.

Afb. 1 Satellietfoto van het plangebied (googlemaps 2014)

Afb. 2 Plangebied weergegeven op kaart (gemeente Schoonhoven 2014)

Het plangebied waar deze ontwikkelingen moeten plaatsvinden wordt begrensd door de Veerpoort met flankerende wallen, noordzijde G.J. van Heuven Goedhartweg, terrein ten oosten van de DIKA, de Lekdijk-oost, zuidzijde van de G.J. van Heuven Goedhartweg, de gemeentegrens in de Lek en de ingang van de noodhaven ter plaatse van De Kat (afbeelding 1 en 2).

1.2. RELEVANTE BELEIDSSTUKKEN

Bij het cultuurhistorisch onderzoek en het in beeld brengen van de effecten van de ontwikkeling is gebruik gemaakt van vastgesteld overheidsbeleid.

1.2.1. Rijksoverheid

Het plangebied is gelegen binnen het rijksbeschermd stadsgezicht Schoonhoven. Dit gebied beslaat het grootste deel van het historische centrum van de gemeente Schoonhoven tot aan de Lek (bijlage 1). Ten aanzien van de Veerpoort wordt in de redengevende omschrijving van het beschermde gebied aangegeven dat het belang van dit deel bestaat uit een functionerende poort geflankeerd door wallen. De bomen in het gebied, met name op de vestingswal en net daarachter, de Scheepmakershaven en de begraafplaats hebben een belangrijke zichtfunctie vanaf de Lek.

Binnen dit beschermde stadsgezicht is een klassering in de waardering aangebracht. Klasse A is topgebied binnen het beschermde stadsgezicht en klasse C is beeldondersteunend. Het gebied 'Buiten de Veerpoort' valt binnen klasse B. Gebieden binnen deze klasse worden van belang geacht vanwege het patroon van straten en grachten, de rooilijnen van de bebouwing aan de openbare ruimte en de 'schaal' van de bebouwing.¹ De indeling in klassen en de omschrijving ervan mogen slechts gezien worden als een uitgangspunt voor de in het kader van een bestemmingsplan te nemen stedenbouwkundige maatregelen. Ze dienen als basis voor nader onderzoek naar het op zinvolle wijze integreren van 'oud' en 'nieuw'.

Het rijksbeschermd stadsgezicht is een instrument dat is gericht op de stedenbouwkundige verhoudingen van bebouwing en openbare ruimte. Het beschermt geen objecten. Daarvoor is een apart instrument in de monumentenwet opgenomen, die het mogelijk maakt objecten op basis van schoonheid, wetenschappelijke of cultuurhistorische waarden te beschermen door middel van een aanwijzing tot rijksmonument.

¹ Toelichting op de aanwijzing van het beschermd stadsgezicht Schoonhoven, 1974, p. 5.

In het plangebied komt één rijksbeschermd monument voor. Dit betreft Wal 3, de Veerpoort uit 1601, met aansluitend delen van de stadswal.

1.2.2. Provinciaal beleid

Cultuurhistorische hoofdstructuur

De provincie Zuid-Holland heeft de cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS) op kaart vastgelegd. Tevens heeft zij aan bepaalde aanwezige cultuurhistorische zaken een waardering toegekend. Het plangebied is op de CHS vermeld vanwege de zeer hoge waardering voor de delen van de historische kern binnen de stadswallen die tot het rijksbeschermd stadsgezicht worden gerekend. Een hoge waardering is gegeven aan de stadsdelen binnen de stadswallen die niet tot het beschermd stadsgezicht zijn gerekend.

Het gebied 'Buiten de Veerpoort' heeft daarnaast een waardering gekregen op het punt 'relatie nederzetting – landschap'. Hierbij is het gehele plangebied tussen De Kat en de DIKA voorzien van een zeer hoge waardering.

De op de CHS aangegeven gebieden moeten hun weerslag krijgen in het bestemmingsplan.

Structuurvisie

De structuurvisie 'Visie op Zuid-Holland', daterend uit 2010 met een herziening in 2013, benoemt enkele waardevolle gebieden binnen de provincie. Deze gebieden hebben een hoge cultuurhistorische waarde en zorgen voor een hoge ruimtelijke kwaliteit van het gebied. De provincie richt zich met haar beleid op het behoud van het cultureel erfgoed binnen deze gebieden.

De Oude Hollandse Waterlinie heeft binnen deze visie de waardering van kroonjuweel gekregen. Er is daarbij echter nadruk gelegd op de Wierickeschans en Weteringen. Schoonhoven wordt niet betrokken in de beleidsuitgangspunten.

Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2013-2016: Erfenis, erfgoed en erfgoed

In het provinciale erfgoedbeleid voor de periode 2013 – 2016 zet de provincie zich in om met andere partijen de handen ineen te slaan teneinde het erfgoed te beschermen, te ontwikkelen en te benutten. Centraal in haar beleid staan de zogenaamde zeven Erfgoedlijnen. Dit is een geografische structuur (kust, trekvaart, oude duinenrij, eiland, etc.), die meerdere monumentale stippen met één gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot één streep of lijn op de kaart. Het zijn ensembles van erfgoed, landschap en water, die kwaliteit verschaffen aan de ruimte en beschikken over groot recreatief en toeristisch potentieel. Schoonhoven ligt binnen de erfgoedlijn 'Oude Hollandse Waterlinie'. Deze beleidsvisie heeft geen ruimtelijke gevolgen.

1.2.3. Gemeentelijk beleid

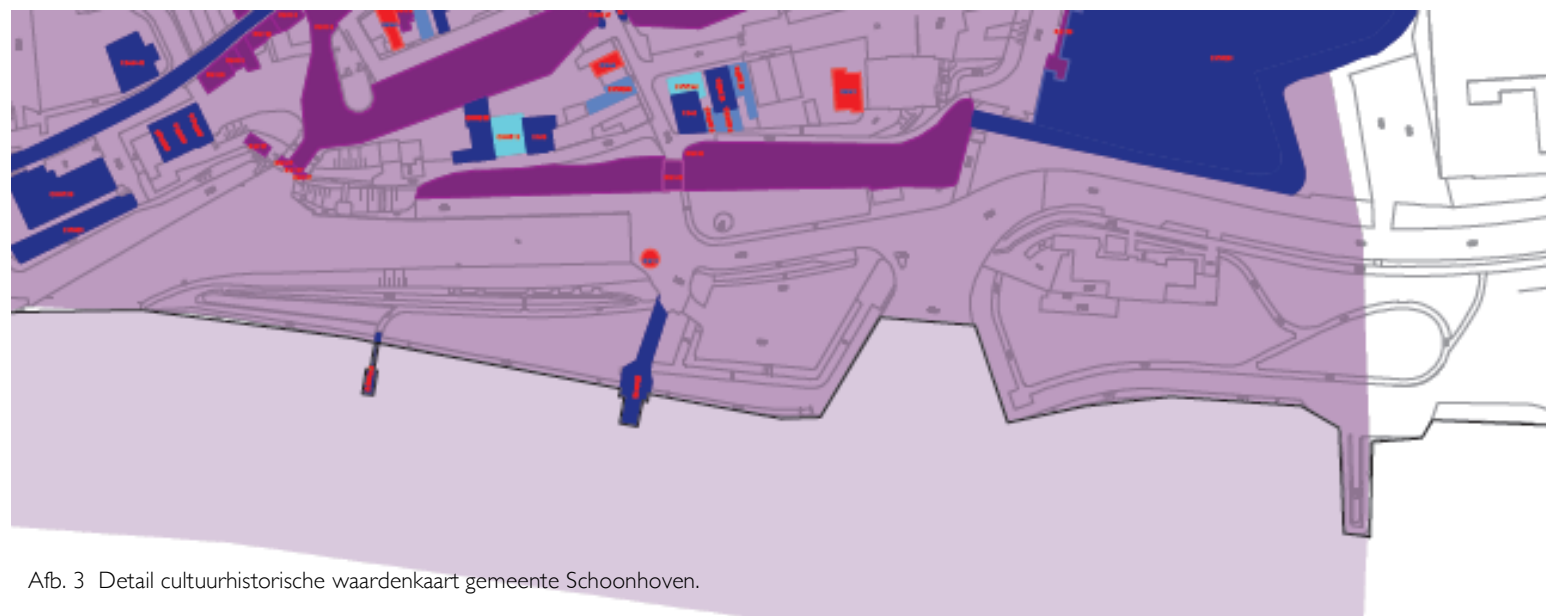
Structuurvisie

De structuurvisie met de titel 'Een vitale stad in het Groene Hart' geeft onder andere een overzicht van de inbreidings- en uitbreidingslocaties binnen Schoonhoven. Veel van deze locaties hebben een hoge cultuurhistorische waarde. In de structuurvisie wordt hier in zekere mate rekening mee gehouden in de vorm van het in stand houden van de lobbenstructuur van de vestingstad en het laten binnendringen van het landschap in de stad.

Erfgoednota 2012 – 2017 en Adviesnota cultureel erfgoed

Met het vaststellen van de nota erfgoed heeft de raad van Schoonhoven in 2012 de gemeente ten doel gesteld het erfgoed in kaart te brengen. De gemeente heeft hierin de focus gelegd op de ontwikkelingsperiode tot 1830 en de periode tussen 1830 en 1940. Daarbinnen wil zij de verschillende verhaallijnen duidelijk in beeld brengen. Eén van de verhaallijnen gaat in de op de verdediging van Schoonhoven, waarbij de vestingwerken een belangrijke rol spelen.

Voortvloeiend uit deze nota is in maart 2014 de 'Adviesnota cultureel erfgoed', inclusief cultuurhistorische waardenkaart, vastgesteld. Deze geeft voor het gehele grondgebied inzicht in de aanwezige cultuurhistorische waarden. In het plangebied is één gemeentelijk monument te vinden en zijn twee objecten met een hoge cultuurhistorische waarde aangegeven. Voor de ruimtelijke inrichting is de hoge waardering van het rijksbeschermd stadsgezicht aangehouden.

Afb. 3 Detail cultuurhistorische waardenkaart gemeente Schoonhoven.

Het gemeentelijk monument betreft de urinoir uit ca. 1920 dat in het plantsoen 'Buiten de Veerpoort' is gelegen. De hoge waarden zijn gegeven aan de twee aanlegsteigers in het gebied die herinneren aan de Rederij op de Lek en de het vervoer van kolen voor de gascentrale (afbeelding 3). Andere belangrijke elementen die net buiten het plangebied vallen zijn de Veerpoort met de flankerende vestingwal, de lobbenstructuur van de vesting en het dijklichaam van de Lekdijk.

Het erfgoedbeleid behorend bij deze waardenkaart is gericht op inpassing van de waarden in het bestemmingsplan. Hierbij wordt nadrukkelijk aangegeven dat vernieuwing niet wordt tegengegaan, maar kan plaatsvinden binnen de karakteristiek van de aanwezige waarden. Voor de ruimtelijke karakteristieken van het gebied van en rondom de vesting is aangegeven dat de zichtbaarheid en afleesbaarheid van de vestingwal herkenbaar moet blijven.

Voor hoge waarden geldt dat er bij ontwikkelingen moet worden voldaan aan enkele algemene omgangsvormen. Deze zijn samen te vatten als:

- Respect voor de oorspronkelijkheid en historische gelaagdheid van een object / gebied;
- Respect voor de structuur van stedenbouwkundige ensembles en infrastructuur;
- Behoud van waarden gaat voor vernieuwing;
- Authentiek materiaalgebruik bij vervangingen en aanpassingen;
- Toevoegen van nieuwe laag binnen aanwezige structuren.

1.3. WERKWIJZE ONDERZOEK

Om tot het gewenste doel van dit rapport te komen, wordt het gebied van 'Buiten de Veerpoort' nader onderzocht. Hiervoor heeft een bezoek aan de locatie plaatsgevonden om de aanwezige ruimtelijke en (gebouwde) structuren en objecten in beeld te brengen. De historische ontwikkeling van het gebied vanaf de stichting van Schoonhoven als stad tot aan vandaag is bekeken. De elementen die door hun aanwezigheid herinneren aan de ontwikkeling van het gebied en daardoor de geschiedenis inzichtelijk maken, zijn gewaardeerd. Hierbij is een gradatie in de waardering aangebracht. Er is sprake van hoge, middelhoge en indifferente cultuurhistorische waarden. Deze zijn in beeld gebracht op een waarderingskaart (bijlage II).

De voorstellen voor de planontwikkeling zijn over de waardering van het gebied heen gelegd om de effecten van de ontwikkelingen in kaart te brengen. Hoofdstuk 4 geeft inzicht in de verschillende positieve, negatieve en neutrale effecten ten opzichte van de aanwezige cultuurhistorische waarden.

HOOFDSTUK 2 HISTORISCHE ONTWIKKELING GEBIED 'BUITEN DE VEERPOORT'

2.1. ONTWIKKELING SCHOONHOVEN OP HOOFDLIJNEN

De pre-stedelijke fase van Schoonhoven wordt bepaald door de natuurlijke waterlopen in het gebied. Gelegen ten noorden van de Lek, op de grens van de Krimpener- en Lopikerwaard is de bodem rondom Schoonhoven deels gevormd door deze getijdenrivier. De ontginningen in de gouw tussen Lek en Hollandse IJssel waren in de 11^e eeuw al een flink stuk op gang. Langs de rivieren was er al vroeg sprake van dijkes met daarin sluisjes. Dat geldt ook voor de begrenzing van de Lek.

Alhoewel de naam al in het midden van de 13^e eeuw in oorkondes voorkomt, zal er op dat moment niet veel meer zijn geweest dan een versterkt huis, van het geslacht Van der Lede, ter plaatse van het latere kasteel on het noordoosten van Schoonhoven. Rondom dit versterkte huis zullen enkele huisjes hebben gestaan. Dit was relatief ver van de Lek gelegen. Schoonhoven was in die tijd een beleende heerlijkheid. Enkele decennia later, in 1280, is er sprake van een leengoed met een recht (rechtspraak) en poort. Dan heeft er een duidelijke stedelijke ontwikkeling plaats gevonden, waardoor Schoonhoven als stad vorm heeft gekregen.

Schoonhoven ontstaat dus rond het midden van de 13^e eeuw aan de monding van de Zevender op het moment dat de ontginningen in het gebied zo goed als afgerond zijn. De stad ontwikkelde zich direct aan de westzijde van de polderkade van Bergambacht, die ter plaatse van het noord-zuid georiënteerde deel van de Opweg, de Oude Haven en de Haven liep. Zo kwamen het westelijke deel van de Haven, de Oude Haven en de Koestraat gereed. Ook ten oosten van de Haven werd gebouwd, maar de ontwikkeling was daar in eerste instantie beperkt tot de gevelwand langs de oostelijke Haven.

In de 14^e eeuw groeide Schoonhoven gestaag. Dit was mede ingegeven door de in 1300 verleende vergunning voor het omvesten van de stad. Schoonhoven groeide in het zuiden richting de Lek en aan de oostzijde van de Zevender. Tot 1572 werd de stad in westelijke richting uitgebreid. De Havenstraat vormde het achterom van de Koestraat met kleine bedrijvigheid, waarbij de Havensloot onderdeel uitmaakte van de infrastructuur voor vrachtverkeer over water. Niet lang daarna aan het einde van 16^e of begin van de 17^e werd ook de Scheepsmakerhaven (destijds Nieuwe Haven genaamd) binnen de stad getrokken. De aanleiding hiervoor was de aanleg van een aarden wal en nieuwe gracht als herstel van de in 1575 door de Spanjaarden verwoeste zuidelijke vesting.

Afb. 4 Uitsnede uit de plattegrond van Schoonhoven en Nieuwpoort, Jacob van Deventer, 1565 (Kaartcollectie binnenland Hingman Nationaal Archief).

De jaren daarna, tussen 1585 – 1590 werden het Orangetoren, het Blocktoren en het Kruittorenbolwerk en de daartussen liggende wallen aangelegd. Ook de zuidelijke wallen werden in deze periode aangelegd. De daaropvolgende verbeteringen van de noordelijke en westelijke stadswallen en bolwerken in de 17^e en 18^e eeuw, vergrootte het grondgebied binnen die omwalling.

In de 19^e en 20^e eeuw groeide Schoonhoven gestaag verder richting het westen, noordwesten en oosten. In eerste instantie vond de ontwikkeling plaats binnen de stadswal, maar vanaf de 20^e eeuw was dat voornamelijk daarbuiten. Daarbij werden naast nieuwe woonwijken ook bedrijventerreinen aangelegd.

2.2. ONTWIKKELING GEBIED 'BUITEN DE VEERPOORT'

2.2.1. 13e tot en met midden 16e eeuw

In de 13e eeuw werd Schoonhoven aan de zuidzijde slechts door dijken tegen de Lek beschermd. De grens tussen stad en Lek ligt dan ongeveer ter plaatse van het tracé Korte Dijk – Haven-oost – Dam – Haven-west - Voorhaven. De Haven stond destijds nog in open verbinding met de Lek. Het gehele gebied rondom de Veerpoort is dan nog niet in ontwikkeling gekomen en bestaat uit water. De ontwikkeling van dit gebied vindt pas plaats in de 14e eeuw. Het startsein wordt gegeven door het verlenen van een vergunning voor het omvesten van de stad. In de eerste helft van die eeuw werd daardoor een omgrachting aangelegd. Met de grond uit deze omgrachting werd waarschijnlijk een wal opgeworpen. Deze werd in het midden van de 14^e eeuw aangevuld met een gemetselde ringmuur. In deze tijd werd ook de eerste Veerpoort aangelegd in de ommuring. Deze voorganger van de huidige Veerpoort lag op de kruising van de Veerstraat met het noordelijke deel van de Scheepmakershaven.

De eerste duidelijke kaartbeelden van het gebied dateren van een twee ruime eeuwen later en werden getekend door Jacob van Deventer (ca. 1560, afbeelding 4) en Ludovico Guicciardini (ca. 1575 getekend, afbeelding 5). Met name de plattegrond van Jacob van Deventer kan als zeer betrouwbaar worden ervaren. Duidelijk zichtbaar voor de Veerpoort ligt op de beide kaartbeelden een gracht, de huidige Scheepmakershaven. Aan de zuidzijde van dit water is, op een opslibbing in de Lek, een weg zichtbaar die buiten de ommuring en gracht omloopt richting Willige-Langerak en Lopik. Op de kaart van Guicciardini is ook zichtbaar dat aan deze weg een kade ligt waar schepen aan konden meren en waar de veerdienst mensen en goederen oppikte om over de Lek te zetten. Het veer met de veerstoeep, de aanlegplaats, vormt een belangrijk onderdeel van de Schoonhovense historie. Het veer was de enige mogelijkheid om vanaf Schoonhoven richting het zuiden te reizen. Waarschijnlijk is de veerdienst tussen Schoonhoven en het aan de overzijde van de Lek gelegen buurtschap Gelkenes in de 13e eeuw tot stand gekomen.

Afb. 5 Detail kaart-Ludovico Guicciardini, ca. 1575 (Streekarchief Midden-Holland)

Aangezien de beide oevers niet in handen waren van één en dezelfde heer zal de veer en de opbrengsten daarvan over twee heren verdeeld zijn geweest. De veerboten waren te onderscheiden in twee soorten. De platte schuiten voor vervoer van goederen en dieren en de roeiboten voor het vervoer van personen. Het veer vormde een belangrijke spil in de handel en de marktfunctie van Schoonhoven. Boeren brachten vee en goederen vanuit de Alblasserwaard naar Schoonhoven en ook vanuit Schoonhoven en het achterland bij Schoonhoven zal een bloeiende handel zijn ontstaan vanwege het veer. In de 19^e eeuw zou het gehele veer pas in handen komen van Schoonhoven.²

2.2.2. Vanaf midden 16^e eeuw tot 1816: Oude Hollandse Waterlinie

De in de Middeleeuwen aangebrachte stadsmuren bleken tijdens de Tachtigjarige oorlog onvoldoende bescherming te bieden. Geschut van de Spanjaarden zorgden ervoor dat de stad zich al aan het begin van de Tachtigjarige oorlog, in 1575, moest overgeven. Dit leidde tot plannen voor de aanleg van nieuwe versterkingen rondom de stad. De vestingwerken werden aangelegd volgens het Oud-Hollands stelsel met vestingwallen, bolwerken en ravelijnen. Tussen 1582 en 1590 werd gestart met de aanleg van de nieuwe versterkingen. Het Orangelbolwerk, het Blockbolwerk en het Kruittorenbolwerk, de daartussen liggende wallen en de wal aan de zuidzijde van de stad kwamen binnen twee jaar tot stand. Door deze uitbreiding werd ook de Scheepmakershaven, binnen de nieuwe wallen gebracht (afbeelding 6). Hierdoor kwam de oude Veerpoort als toegang tot de stad te vervallen. In 1601 werd dit deel van de versterking afgerond met de bouw van een nieuwe Veerpoort op de huidige plaats. Opvallend is wel dat op de kaartbeelden van 1674 de veerpoort nog steeds op de oude plek ligt. Het betreft tekeningen uit het jaar 1601 waarin de veerpoort verplaatst werd. Op dit kaartbeeld is goed te zien dat de opslibbing voor de oude veerpoort verder werd verland en dat daarop een stedelijke structuur met woningen en nijverheden werd aangelegd. Voor de nieuwe Veerpoort kwamen drie nieuwe opslibbingen tot stand die van de poort gescheiden werden door een gracht.

Afb. 6 Detail uit de kaart van Balthasar Florisz van Berckenrode. Ondanks dat de kaart dateert van 1674, toont het de situatie van 1601, het jaar waarin de Veerpoort verplaatst werd. (Archief Midden-Holland, nummer KW A6)

Ook de kaart van Blaeu uit 1652 (afbeelding 7) geeft een heel helder beeld van het gebied Buiten de Veerpoort. Op deze kaart is de nieuwe Veerpoort met aangrenzende wallen ingetekend. Voor de Veerpoort is een breed water zichtbaar waarvoor twee brede eilanden in de Lek liggen. De Veerpoort is met het westelijke eiland verbonden door middel van een lange ophaalbrug. Deze liep door in een lange, beschutte kade. Opvallend is ook de verwijzing naar het rechtspreken van Schoonhoven. Op het oostelijke eiland, dat als uiterwaarde met rietland in gebruik lijkt te zijn, is aan de Lekzijde een galg ingetekend. Dit was waarschijnlijk ook de plek waar deze in werkelijkheid stond.

1672 betekende voor Schoonhoven, net als voor de hele Republiek der zeven verenigde Nederlanden, een nieuw rampjaar. Tijdens de aanleg van de (Oude) Hollandse Waterlinie in dat jaar kreeg Schoonhoven een vestingfunctie toebedeeld. Al snel bleek dat de middeleeuwse ommuringen aan de noord- en westzijde van Schoonhoven in verval waren geraakt. In 1673 werd daarom gestart met de voltooiing van de vestingwerken aan de west- en de noordzijde. Afbeelding 8 laat de kaart zien die het Ministerie van Oorlog eind 18e eeuw liet opstellen van de vesting Schoonhoven in het kader van het in beeld brengen van alle forten in de Oude Hollandse Waterlinie. Hierop is te zien dat de eilanden die voor de Veerpoort lagen samen zijn gesmolten tot één stuk land. Ze vormt een soort buffer tussen de Lek en de stad. Voor grotere schepen zal het lastig geweest zijn de vesting via de smallere vaarwegen tussen stad en eiland te benaderen.

² Tekst artikel 'veerdienst Schoonhoven-Gelkenes', website Groene Hart archieven.

Afb. 7 Detail kaart Blaeu, ca. 1652 (foto auteur. Collectie Koninklijke Bibliotheek Den Haag). Links onderin het galgenveld.

Afb. 8 Detail plattegrond van de vestingen Schoonhoven en Nieuwpoort met omliggend terrein, waarop is aangegeven de grens tussen de provincies Zuid-Holland en Utrecht, 1772 (Nationaal Archief, Collectie Ministerie van Oorlog, Plan van Vestingen. Inventarisnummer S78)

Afb. 9 Gravure van de vesting Schoonhoven, uit de 'Beschrijving der stad Schoonhoven' van Gijsbert en Willem de Vrij, 1762 (afbeelding internet)

Afb. 10 Nettekeningen 1:50.000 van de veldminuten ten behoeve van de Topografische Militaire Kaart, 1850-1864 (Nationaal archief, collectie kaarten Zuid-Holland)

Afb. 11 Detail topografische Militaire Kaart, 1881 (Kadaster)

Een prent uit het midden van de 18^e eeuw toont het zicht vanaf de Lek op de Veerpoort (afbeelding 9). Op deze prent is duidelijk zichtbaar dat de wal aan weerszijden van de Veerpoort in het water stond en was voorzien van een (waarschijnlijk) gemetselde keermuur. Het zicht op de stad vanaf de Lek was wijds. Alleen de bomen op de vesting zorgden voor belemmering van het blikveld. Ook de inrichting van het eiland voor de stad is op deze prent goed zichtbaar. Deze bestond grotendeels uit gras, riet en wat halfverharding (zand en mogelijk grind). Op de rechterzijde van de prent is een langgerekt gebouw getekend en een houten schutting. Dit was het oude veerhuis.

De vestingwerken hebben tot 1816 dienst gedaan. Door de ontwikkeling van de Nieuwe Hollandse Waterlinie verloor Schoonhoven haar rol. De stad werd niet langer gezien als strategisch punt binnen de linie. Net als andere vestingsteden die hun rol verloren, werd Schoonhoven als vesting opgeheven. Als gevolg daarvan werden de omwalling en bolwerken ten dele ontmanteld. De wallen aan de rivierzijde met het Oranjabolwerk en het verdedigingswerk ter plaatse van het huidige hotel Belvédère mochten vanwege de waterkerende functie in stand blijven. De overige bolwerken werden ter egalisatie aan de gemeente aangeboden en dit gebeurde geleidelijk tot aan 1900. Het bleef een groene gordel langs de rand van Schoonhoven. Het Oranjabolwerk werd ingericht als algemene begraafplaats.

Afb. 12 (boven) Prent van het gezicht op Schoonhoven gezien vanaf de overzijde van de Lek. Maker: J. Popel, ca. 1860 (antiquarische afbeelding via internet).

Afb. 14 (boven) Albuminefoto ca.1880 – 1900 gemaakt door Joh. G. Kramer, Groningen (Streekarchief Midden -Holland, fotonummer 26359)

Afb. 13 (links) het Oude Veerhuis (koffiehuis Lekzicht), ca. 1910. Zichtbaar is de Veerstoept met een platte schuit voor goederen- en dierenvervoer (Streekarchief Midden-Holland, nummer 60-417)

Afb. 15. Zicht vanaf de Wal op de Noodhaven. Foto uit de periode 1910 – 1930 (Streekarchief Midden-Holland, fotonummer 26096)

2.2.3. 1816 tot heden

Na de ontmanteling van de vestingwerken transformeerde het gebied Buiten de Veerpoort geleidelijk. De toegang tot de stad en de havens, via het water, liep via de Voorhaven en de Scheepmakershaven aan de westzijde van de Veerpoort. Op de militaire topografische kaart uit de periode 1850 – 1864 is de eerste verlanding van het gebied aan de oostzijde van de Veerpoort zichtbaar (afb. 10). De toegang tot de gracht aan die aan de oostzijde van de Veerpoort was gelegen, is dan verdwenen. Veel oostelijker, bij de gemeentegrens met Lopik, is dan een in 1772 gegraven sloot verbreedt en dient als nieuwe doorgang. Dit is op de topografische kaart uit 1881 nog duidelijker zichtbaar (afb. 11). Ten oosten van het veerhuis is een pad aangelegd over het terrein. Ten westen van het veerhuis dient het terrein als uiterwaard. Op een prent uit ca. 1860 is zichtbaar dat het landschap dan licht geaccidenteerd is (afb. 12). Aan de steiger van de veerstoep meren enkele bootjes aan. Niet veel later wordt er van het gebied een foto gemaakt (afb. 13). Daarop is duidelijk te zien dat er voor de Veerpoort een brug over een kalm watertje, de gracht, toegang geeft tot de stad. Aan één zijde wordt de brug begrensd door een balustrade, aan de andere zijde door een opgeworpen heuveltje.

Aan het einde van de 19e eeuw begon de gemeente Schoonhoven al met het dempen van de gracht aan de westzijde van de stad. Aan het begin van de 20e eeuw dempt de gemeente ook het grootste gedeelte van de gracht aan de oost en zuidzijde van Schoonhoven. Hierdoor ontstaat een heel deel nieuw land vanaf de Veerpoort tot voorbij de algemene begraafplaats, dat opnieuw ingericht kan worden en waar nieuwe functies konden ontstaan. Dit werd mede ingegeven door het verdwijnen van de vestingfunctie. De invulling van het gebied kon daardoor een meer recreatief karakter krijgen. Ten eerste wordt er ten oosten van de veerstoep een zwembad aangelegd dat werd gevoed met Lekwater. Het terrein eromheen en ten westen van de veerstoep kreeg een inrichting als plantsoen. Afbeelding 13 geeft een beeld van het veerhuis aan het begin van de 20^e eeuw. Het veerhuis doet dan al lange tijd dienst als wachtlokaal en koffiehuis onder de naam 'Lekzicht'.

Voor het veerhuis ligt de veerstoep. Op het dijklichaam ten westen van de veerstoep werden bankjes neergezet en wandelaars konden vanaf daar over de Lek uitkijken. Zo ontstond het 'Lekplantsoen' (afb. 15 en 16). De voormalige gracht tussen het eiland en de Veerpoort, was als noodhaven opgenomen in de nieuwe inrichting van het gebied. Uit deze tijd dateert ook het urinoir dat tegenover de veerpoort is gelegen.

Een belangrijke bijdrage in de ontwikkeling van het gebied zal zijn geleverd door de het ontstaan van de Rederij op de Lek die recht tegenover de Veerpoort een vertrek/aankomst steiger had. De rederij werd in 1853 in het leven geroepen door een samenwerking van verschillende reders. Deze stoomradarboot

(eerst één, later volgde uitbreiding van de dienst met meerdere boten) vervoerden personen en goederen over de Lek tussen Schoonhoven, Rotterdam en Dordrecht. In 1948 werd deze scheepvaartdienst opgeheven. Het opheffen van de dienst werd mede bepaald door de toename van bus- en vrachtwagentransport.³

Niet lang daarna wordt nog een tweede steiger aangelegd, net ten westen van de steiger van de Rederij op de Lek. Deze werd aangelegd nadat de gemeenteraad in 1895 had besloten het gas voortaan in gemeentebeheer te fabriceren. De gemeente bouwde daartoe een nieuwe fabriek in de groene zone van de oude westelijke vestingwerken. Voor de productie van gas waren steenkolen nodig. Deze werden over de Lek aangevoerd. De boten met steenkool meerden aan bij de genoemde steiger. De productie van gas heet tot 1957 plaatsgevonden en tot die tijd werd de steiger veelvuldig gebruikt. Ten oosten van de Veerstoep bleef het rudiment van de vroeg 19^e eeuwse waterdoorgang naar de vestinggracht nog tot ver in de tweede helft van de 20^e eeuw in stand. Dan verandert deze voormalige doorgang in een kleinschalig haventje voor de watersportvereniging. Dan pas wordt ook pas het water dat meer landinwaarts ligt, gedempt.

De veranderingen die in de tweede helft van de 20^e eeuw in het gebied 'Buiten de Veerpoort' worden gerealiseerd zijn minder ingrijpend qua structurele gevolgen, maar hebben wel een grote impact op de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Het evalueert rustig tot de huidige situatie, waarbij de verlanding verder doorgaat. Ter plaatste van het veerhuis wordt in 1958 een nieuw restaurant gebouwd. Rond deze tijd wordt ook gestart met de aanleg van de G.J. van Heuven Goedhartweg, die een steeds prominenter karakter krijgt binnen het gebied en een stempel drukt op de inrichting van de openbare ruimte. Aan het einde van de jaren '70 wordt het zwembad verplaatst naar Willige-Langerak. De plek van het voormalige zwembad wordt gedempt en ingericht als park.

Op de kaart van 1989 is te zien dat het Lekplantsoen voor de Veerpoort plaats heeft gemaakt voor een groot parkeerterrein. Ten westen van de begraafplaats (achter het restaurant Lekzicht) is ook voor de eerste maal een klein parkeerterrein te zien op de kaart. Het terrein heeft eind jaren '80 zijn definitieve en huidige vorm gekregen.

2.3. ONTWIKKELING GEBIED "PARKEERTERREIN"

Het gebied waar het parkeerterrein is geprojecteerd in de huidige planontwikkeling ligt ten oosten van de DIKA. De ontwikkeling van dit gebied is nauw verbonden met de ontwikkeling van het gebied 'Buiten de Veerpoort' en reageerde qua inrichting op de ontwikkelingen die daar plaatsvonden.

Afb. 17. Zicht op het Lekplantsoen en het Veerhuis. Foto uit de periode 1905 – 1915 (Streekarchief Midden-Holland, fotonummer 61325)

³ De Wit (2001), p. 27 - 28

In de vroegste stedelijke periode van Schoonhoven was in dit gebied een weiland en boomgaard te vinden. Deze situatie blijft in stand tot het ontmantelen van de vestingwerken. In die periode maken de boomgaard en de weilanden plaats voor de nieuwe doorgang vanaf de Lek naar de vestinggracht. Tot halverwege de 20^e eeuw bleef dit gebied in gebruik als water met een niet nader aangeduide functie. Ook als de vestinggracht al grotendeels gedempt is, blijft dit gebied in gebruik als water. De tekeningen van rietaren op de kaart uit 1936 (afb. 17) doet vermoeden dat het gebied in gebruik was als rietland. Vanaf de jaren '50 wordt het gehele gebied langzaam verland (afb 18 en 19) en zo is het huidige restgebied, dat duidelijk lager ligt ten opzichte van de Lekdijk en de G.J. van Heuven Goedhartweg, ontstaan.

Het gebied is net als het gebied 'Buiten de Veerpoort' buitendijks gelegen. De Lekdijk-oost loopt aan de noordzijde van het gebied. Hierdoor is het gebied nooit bewoont geweest en altijd slechts als landbouw-/veegronde in gebruik geweest. De kans op overstroming bij hoge waterstanden was te groot om het in te richten als woongebied

Afb. 17 Topografische kaart 1936 (Kadaster via watwaswaar.nl). Het gebied binnen het rode kader is de locatie van het toekomstige parkeerterrein.

Afb. 18 Topografische kaart 1969 (Kadaster via watwaswaar.nl). Het gebied binnen het rode kader is de locatie van het toekomstige parkeerterrein.

Afb. 19 Topografische kaart 1989 (Kadaster via watwaswaar.nl). Het gebied binnen het rode kader is de locatie van het toekomstige parkeerterrein.

2.4. CONCLUSIE HISTORISCHE ONTWIKKELING

Binnen het plangebied 'Buiten de Veerpoort' en 'parkeerterrein' zijn er drie belangrijke historische ontwikkelingen te benoemen.

1. Middeleeuwse ontwikkeling van de stad en veerstoep;
2. De ontwikkeling van de vestingwerken van de stad Schoonhoven als onderdeel van de Oude Hollandse Waterlinie;
3. De 19^e en 20^e eeuwse ontwikkelingen (met een recreatieve component).

Deze drie historische *thema's* hebben de ruimtelijke kwaliteit en de ruimtelijk inrichting van het plangebied in hoge mate bepaald en gevormd. Ze vormen de basis voor de inventarisatie van nog aanwezige verwijzingen naar de ontwikkeling van het gebied.

HOOFDSTUK 3 CULTUURHISTORISCHE WAARDEN BINNEN HET PLANGEBIED.

De drie in hoofdstuk 2.4. drie genoemde historische thema's zijn geprojecteerd op de huidige ruimtelijke inrichting van de plangebieden. Dit heeft tot gevolg dat er per thema een aantal relictten te benoemen zijn die een bepaald deel van de historische ontwikkeling van Schoonhoven vertegenwoordigen.

3.1. MIDDELEEUWSE ONTWIKKELING VAN DE STAD EN DE VEERSTOEP

3.1.1. Buiten de Veerpoort

De Middeleeuwse Veerpoort lag ter plaatse van de kruising van de Veerstraat en de noordelijke straatwand van de Scheepmakershaven. De oude veerstoep uit deze periode lag daarvoor op een opslibbing in de Lek die ongeveer ter plaatse van de kruising van de zuidelijke straatwand van de Scheepmakershaven en de Veerstraat zal hebben gelegen. Dit gebied ligt thans binnen de vesting van Schoonhoven en valt derhalve buiten het plangebied. In het plangebied 'Buiten de Veerpoort' zijn geen relictten uit deze belangrijke ontwikkelingsperiode van Schoonhoven te vinden.

3.1.2. Deelgebied 'parkeerterrein'

Het gebied dat in de planontwikkeling is aangeduid als 'parkeerterrein' was in deze vroege ontwikkelingsperiode van Schoonhoven in gebruik als weiland en boomgaard en was gelegen net ten zuiden van de Lekdijk-oost. In de huidige situatie betreft het gebied braakliggend grasland. De ontwikkeling van het gebied van landbouw/weidegronden, naar water en weer terug naar weidegrond, maakt dat dit gebied bovengronds geen noemenswaardige historische relictten bevat. Wel is de aanwezigheid van de Lekdijk van belang. Het duidelijk herkenbare dijklichaam steekt boven het verdiept gelegen gebied uit en vormt een heldere markering tussen de binnendijs en buitendijs gelegen gronden. De Lekdijk benadrukt daarmee de positie van dit deelgebied als voormalige buitendijkse landbouw- en weidegronden. Het kan daarmee gezien worden als een belangrijk historisch structuurelement dat beeldbepalend is in het lezen van het gebied en de ruimtelijke inrichting en kwaliteit ervan (afb. 20).

3.2. DE ONTWIKKELING VAN DE VESTINGWERKEN VAN DE STAD SCHOONHOVEN ALS ONDERDEEL VAN DE OUDE HOLLANDSE WATERLINIE

Deze periode heeft veel sporen nagelaten in de huidige inrichting van het gebied. Meest dominant en herkenbaar in het gebied 'Buiten de Veerpoort' is de Veerpoort zelf met de aangrenzende wallen. Deze begrenst duidelijk de stad en het daarbuiten gelegen gebied tussen Lek en stad.

In het gebied 'Buiten de Veerpoort' is de structuur van de vestingwerken en de veerstoep duidelijk herkenbaar in de huidige ruimtelijke inrichting. De structuur van de voor de Veerpoort gelegen eilanden met de Veerstoep, de vestinggracht tussen eilanden en Veerpoort en de veerstoep zelf zijn belangrijke dragers van de ruimtelijke kwaliteit in het gebied.

Afb. 20 Lekdijk oost ter plaatse van de G.J. van Heuven Goedhartweg
foto googlemaps/streetview)

Op de historische kaartbeelden uit de 17e en 18e eeuw is te zien hoe zich voor de nieuwe Veerpoort drie eilanden vormde waar de veerstoep aan gelegen was. Alhoewel in de huidige situatie door de transformatie van het gebied geen sprake meer is van drie eilanden, maar van één stuk vast land, is de oude vorm nog steeds herkenbaar. Deze wordt gemarkeerd door in het westen een taps toelopende landtong en oostelijker een smalle strook land (uiterwaard) aan de zuidzijde van de G.J. van Heuven Goedhartweg (afb. 21). Dit gebied is nauwelijks van vorm veranderd door de eeuwen heen. De toevoeging van een weg die vanaf de Veerpoort naar de Veerstoep loopt, maakt dat ook de infrastructuur aansluit op de historische inrichting van het gebied. Het voorgebied van de stad heeft daarmee veel van zijn historische karakter behouden.

Afb. 21 Luchtfoto van het plangebied 'Buiten de Veerpoort'. In rood is de vorm van de historische inrichting aangeduid (foto googlemaps)

Vestinggracht tussen eilanden en veerpoort

De oorspronkelijke doorvaart langs de veerpoort als onderdeel van de vestinggracht is in de huidige situatie deels behouden in de inrichting van het gebied. De noodhaven is een rudiment van deze vaarweg (afb. 22). De noodhaven is een relatief langgerechte, smalle en verder ongestructureerde haven. Dit benadrukt het beeld van de ontwikkeling van dit water van een doorvaart naar een haven. Het vormt ten westen van de Veerpoort een duidelijke scheiding tussen de stad en het voorgebied, zoals dit in de 17^e en 18^e eeuw ook het geval was. De noodhaven vormt zowel vanaf de Wal in de stad als vanaf het gebied 'Buiten de Veerpoort' een beeldbepalend element in de ruimtelijke inrichting van het gebied.

De Veerstoep

De toename van het verkeer en de zwaarte van het verkeer hebben er voor gezorgd dat ook de veerboten in omvang zijn toegenomen. Dit heeft gevolgen gehad voor de inrichting van het gebied rondom de Veerstoep. Hierdoor is deze door de eeuwen heen steeds verder verhard.

De positie van de veerstoep, enigszins ten oosten van de Veerpoort, is oorspronkelijk. De ligging is het gevolg van de in de 17^e eeuw aanwezige kade tussen de twee eilanden voor de Veerpoort. Deze stond schuin op de brug over de vestinggracht. Deze poort vormde in het zuiden de belangrijkste toegang tot de stad. De positie van de Veerstoep en de relatie met de Veerpoort is na het verlanden van de kade en de bijbehorende doorgang blijven bestaan.

Nog steeds vormt de Veerpoort voor het fiets- en voetgangersverkeer vanaf de Lek de belangrijkste toegang tot de stad. Mede door de hoeveelheid verkeer die deze veerdienst oplevert, is de veerstoep een prominent element in de stedenbouwkundige ruimte.

Afb. 22 Noodhaven gezien van het meest westelijke puntje van het gebied 'Buiten de Veerpoort'. Op de achtergrond de Veerpoort (foto auteur april 2014)

3.2.2. Deelgebied 'parkeerterrein'

In deze periode blijft dit deelgebied ongewijzigd. Ook in deze periode is de aanwezigheid van de Lekdijk als markerings van het binnen- en buitendijks gebied het meest belangrijk. Het gebied is in deze periode in gebruik als landbouw- en weidegrond.

3.3. 19^e EN 20^e EEUWSE ONTWIKKELING (MET EEN RECREATIEVE COMPONENT).

3.3.1. Buiten de Veerpoort

De veranderingen in de 19^e en 20^e eeuw hebben niet geleid tot nieuwe structurelementen. De ontwikkelingen leiden met name tot een gewijzigde inrichting van het gebied als gevolg van het gebruik. De verdere verlanding van het gebied buiten de Veerpoort leidde tot het aantasten van de 17^e en 18^e eeuwse structuur, maar leverde geen eigen nieuwe structuur op. Het leidde wel tot een nieuwe inrichting van het gebied met recreatieve elementen zoals het Lekplantsoen. De rudimenten hiervan zijn terug te vinden in de inrichting van het gebied met bankjes en paden. Alhoewel deze grotendeels (ten oosten van de veerstoep) dateren uit de jaren '80 van de 20^e eeuw, werd de basis hiervoor gelegd in de 19^e eeuw met de aanleg van het Lekplantsoen.

Aansluitend op de inrichting als plantsoen kan ook de ontwikkeling van de aanlegsteiger van de 'Rederij op de Lek' gezien worden. De aanlegsteiger ligt in het verlengde van de Veerpoort en wordt geflankeerd door, inmiddels, oude kastanjabomen (afb. 23). Het pad is voorzien van plaveisel. De aankomst voor de passagiers was er één met allure. Oudere afbeeldingen laten zien dat de boten aanmeerde aan de steiger die in een fraai ingericht plantsoen was gelegen. Aan het einde van de steiger was een klein, wit geschilderd houten gebouwtje gelegen. Vanaf daar liep men rechtstreeks door de Veerpoort. Het huidige laantje dat vanaf de steiger loopt is een rudiment van deze oude allure.

De kolensteiger vormt daar een uitzondering op het recreatieve karakter, maar heeft een intrinsieke waarde die gekoppeld is aan de ontwikkeling van het particulier gas in Schoonhoven.

Het gebied ten oosten van de veerstoep, waar het zwembad werd aangelegd, heeft eveneens een recreatieve functie. In de huidige situatie is hier een park aangelegd.

3.3.2. Deelgebied 'parkeerterrein'

In de 19^e eeuw, rond de ontmanteling van de vestingwerken, begint het deelgebied 'parkeerterrein' en het gebied ten zuiden van de G.J. van Heuven Goedhartweg te transformeren. Dan wordt gestart met het aanleggen van een verbinding tussen de Lek en de vestinggracht. In de decennia daarna wordt deze verbinding verder doorgetrokken naar de het noorden, waardoor het deelgebied 'parkeerterrein' grotendeels als water wordt ingericht. In de huidige situatie herinnert de haven van de watersportvereniging nog aan deze situatie. In het landschap ter plaatse van het deelgebied

Afb. 23 Veerpoort gezien van de steiger 'Rederij aan de Lek' (foto auteur april 2014)

'parkeerterrein' is dit nog steeds herkenbaar, maar niet meer als water. De DIKA grenst direct aan een in het verlengde van de watersporthaven gelegen onbebouwd deel. Het is niet toevallig dat de erfgrens met de DIKA precies op deze grens ligt. Echter in de huidige situaties is er niets meer merkbaar van deze verbinding, uitgezonderd de genoemde haven.

3.3.3. Laatste decennia 20^e eeuw

Het gehele plangebied wordt nu gedomineerd door infrastructurele wijzigingen uit de tweede helft van de 20^e eeuw. De rondweg, de grootschalige parkeerterreinen voor kort parkeren, direct voor de Veerpoort, en het voor lang parkeren gereserveerde terrein ten oosten van de begraafplaats hebben gezamenlijk een stempel gedrukt op het open karakter van het gebied 'Buitend de Veerpoort'. De toevoegingen doorbreken de historische structuur van het gebied en vormen daarmee een zekere aantasting van het gebied.

3.4. WAARDERING AANWEZIGE CULTUURHISTORISCHE ELEMENTEN

De ontwikkelingsgeschiedenis van de plek tezamen met de nog aanwezige restanten van die geschiedenis bepalen de cultuurhistorische waarden. Van de historische ontwikkelingen in dit gebied heeft de ontwikkeling van de vesting Schoonhoven het meest invloedrijk gehad binnen het betreffende plangebied. De huidige ruimtelijke structuur is grotendeels het gevolg van deze ontwikkeling. Ook de 19^e en 20^e eeuwse invullingen van die ruimtelijke structuur hebben gevolgen gehad voor het huidige gebruik van het gebied. Om te bepalen welke waarden belangrijk zijn om in de toekomst te behouden en waar ruimte is voor ontwikkeling en transformatie van het gebied is een waardenstelling opgesteld. Deze bevat een gradatie in drie waarden: Hoog, middelhoog en indifferente (lage) waarden. Deze waardering sluit aan op de waardering zoals deze in de 'adviesnota cultureel erfgoed' van de gemeente Schoonhoven is benoemd.

De *hoge* cultuurhistorische waarden zijn van grote betekenis voor de ontwikkeling van Schoonhoven in het algemeen en voor het betreffende plangebied in het bijzonder in zowel ruimtelijke als verhalende zin. Zij vertellen door hun typologie, stedenbouwkundige / landschappelijke en/of architectonische uitwerking een deel van het verhaal van Schoonhoven (als onderdeel van één of meerdere cultuurhistorische thema's). De onderdelen vertonen daarnaast een hoge tot relatief hoge mate van gaafheid en ze zijn herkenbaar als onderdeel de betreffende ontwikkeling.

Deze structuren dienen behouden te worden binnen toekomstige ontwikkelingen. Behoud betekent niet dat er geen veranderingen mogen plaatsvinden, maar dat deze met grote zorgvuldigheid moeten plaatsvinden zodat de karakteristieken van deze waarden niet verloren gaan.

De *middelhoge* cultuurhistorische waarden vertegenwoordigen een bepaalde ontwikkeling binnen Schoonhoven in het algemeen en binnen het plangebied in het bijzonder. De waarde vloeit enerzijds voort uit de architectuurhistorische en/of stedenbouwkundig, landschappelijke karakteristieken en anderzijds uit de verhalende kracht van deze waarden. Bij deze objecten is er sprake van een zekere mate van gaafheid en herkenbaarheid. Deze is duidelijk lager dan bij de hoge waarden.

Behoud van de karakteristieken van deze (structuur)elementen is wenselijk, maar daar deze 'slechts' beeldondersteunend zijn en/of niet meer gaaf zijn, is het mogelijk deze elementen te transformeren met aandacht voor de historische karakteristieken en functie.

De *indifferente of lage* cultuurhistorische waarden worden gevormd door die waarden die wel van betekenis zijn geweest voor de ontwikkeling van Schoonhoven en/of het deelgebied, maar die in hoge mate ondergeschikt zijn geweest aan de andere ontwikkelingen in het gebied of in hoge mate zijn aangetast.

Zicht op de Veerstoep vanaf de Wal (foto auteur april 2014)

Deze waarden mogen bij ontwikkelingen vrij gewijzigd of vervangen worden. Interessant is wel te onderzoeken of deze als inspiratie kunnen dienen voor het nieuwe. Geadviseerd wordt te streven naar een ontwikkeling die de samenhang tussen de nog aanwezige cultuurhistorische waarden versterkt.

3.4.1. Aanwezige waarden per thema

Per thema zijn de volgende waarden te benoemen. Op kaart I (tevens in bijlage II) zijn deze waarden in beeld gebracht.

1. Middeleeuwse ontwikkeling van Schoonhoven en de Veerstoep.

Hoge cultuurhistorische waarden:

- Lekdijk - oost

Vanwege de afleesbare ruimtelijke structuur als onderdeel van de waterkering tegen de Lek. Tevens als herkenbare scheiding tussen de buiten- en binnendijkse gebieden.

2. De ontwikkeling van de vestingwerken van de stad Schoonhoven als onderdeel van de Oude Hollandse Waterlinie.

Hoge cultuurhistorische waarden:

- Veerpoort en aangrenzende wal (rijksmonument)

Vanwege de herkenbare vorm als onderdeel van vestingwerken van het Oud Hollands type en als onderdeel van de Oude Hollandse Waterlinie.

- Structuur voormalige eilanden (opslibbingen) voor de Veerpoort
- Verbinding Veerpoort - Veerstoep
- Noodhaven
- Veerstoep

De noodhaven, de verbinding tussen de Veerpoort en de Veerstoep en de structuur van de eilanden als verwijzing naar de structuur van de oude vestingstad Schoonhoven met een buiten de vesting gelegen voorgebied voor aankomst van schepen, goederen en personen. De noodhaven tevens als herinnering aan de vestinggracht tussen de Veerpoort en de ervoor gelegen eilanden. De veerstoep tevens vanwege het belang van de Lek voor Schoonhoven als handelsstad en het Veer als belangrijke noord-zuid georiënteerde infrastructuur.

Alle hoge waarden hebben een sterke verhalende kracht en een hoge mate van gaafheid. Ze zijn allen gelegen binnen het in 1974 aangewezen rijksbeschermd stadsgezicht.

Middelhoge cultuurhistorische waarde:

- Gebied ten oosten van de Veerpoort, tussen de Wal, het parkeerterrein voor kort en lang parkeren en het park aan de oostzijde van de Veerstoep

Als herinnering aan de doorloop van de gracht en als grotendeels onbebouwd gebleven restgebied tussen de voormalige eilanden voor de Lek en de Wal. Vanwege de afleesbaarheid van de structuur van de voormalige vestinggracht.

Indifferente cultuurhistorische waarde:

- Parkeerterrein voor kort parkeren voor de Veerpoort

Vanwege de voormalige functie verdient dit gebied eigenlijk een hoge tot middelhoge waardering. Het gebied dat in de 17e en 18e eeuw dienst deed als kade voor het Veer is in de afgelopen jaren echter dusdanig getransformeerd dat het de verbondenheid met de historie heeft verloren. Derhalve krijgt dit gebied een indifferente waardering.

3. 19e en 20e eeuwse ontwikkeling (met een recreatieve component).

Hoge cultuurhistorische waarden:

- Haven watersportvereniging

Als herinnering aan de ontmanteling van de vesting en verwijzing naar de in de 19e eeuw nieuw aangelegde verbinding tussen de Lek en de vestinggracht als infrastructurele waterweg.

- De aanlegsteiger van de 'Rederij aan de Lek'

Als zichtbare herinnering aan de rederij op de Lek en het vervoer van personen en goederen over water tussen de steden en dorpen langs de Lek.

- De Kolensteiger

Als zichtbare herinnering aan de gemeentelijke gasfabriek in Schoonhoven.

- Het vroeg 20^e eeuwse openbaar urinoir tussen de noodhaven (gemeentelijk monument)

Vanwege de hoge architectuurhistorische kwaliteit, als vroeg voorbeeld van een openbaar urinoir en vanwege de gaafheid van het object.

Middelhoge cultuurhistorische waarden:

- Het laantje met kastanjabomen bij de aanlegsteiger van de 'Rederij op de Lek';
- De verbinding tussen de steiger van de 'Rederij' en de Veerpoort;
- De parkachtige inrichting van het gebied ten westen van het parkeerterrein voor kort parkeren;

Allen vanwege de verwijzing naar de 19^e eeuwse transformatie van het gebied, waarbij recreatie en het verpozen aan de Lek als rode draad door het gebied gaan.

Indifferente cultuurhistorische waarden:

- Het deelgebied 'Parkeerterrein' ten oosten van de DIKA

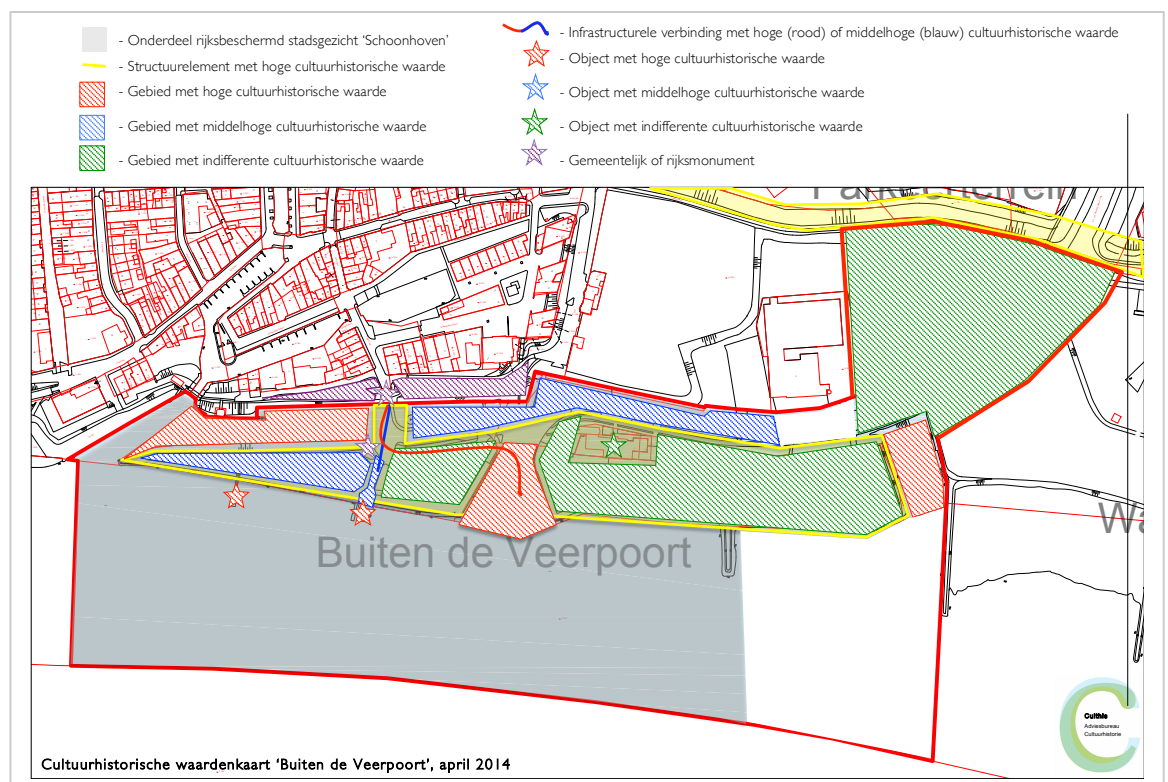
De aanwezige waarden zijn door de transformaties van het gebied zo goed als verdwenen.

- De parkachtige inrichting aan de oostzijde van de Veerstoep;

Als voortzetting van een reeds in de 19^e eeuw ingezette transformatie van het gebied naar met een gebied met een recreatief karakter.

- De plaats van restaurant Lekzicht;

Als herinnering aan het voormalige veerhuis en vanwege het belang van de Lek voor Schoonhoven als handelsstad en het Veer als belangrijke noord-zuid georiënteerde infrastructuur.

Kaart I | Cultuurhistorische waardenkaart plangebied (opgesteld door de auteur april 2014)

HOOFDSTUK 4 EFFECTEN

De gemeente Schoonhoven heeft een voorlopig stedenbouwkundig plan ontwikkelt voor de transformatie van het gebied 'Buiten de Veerpoort'. De uitgangspunten voor deze ontwikkeling zijn benoemd in het schetsontwerp 'Buiten de Veerpoort' Schoonhoven. Er zijn vier hoofduitgangspunten:

1. Versterken en vergroten van het contrast tussen het historische stedelijke centrum binnen de stadspoort en de robuuste wereld van de rivier buiten de poort (ontwikkelen heldere en duidelijke begrenzing van verschillende gebieden);
2. Versterken en verbeteren van de leesbaarheid van de historie van Schoonhoven;
3. Versterken van de relatie tussen de rivier en de stad;
4. Verbeteren en verduidelijken routing naar het centrum en het veer

4.1. DEELPROJECTEN PLANONTWIKKELING

Voor het realiseren van deze doelstellingen heeft de gemeente verschillende deelplannen ontwikkeld. Het betreft enerzijds cosmetische aanpassingen en anderzijds een wijziging van de structuur van het gebied. Alhoewel de meeste cosmetische aanpassingen (toevoegen van zilversmidstekens, verplaatsen van het beeld van Olivier van Noort) weinig invloed hebben op de uit de cultuurhistorische ontwikkeling voortvloeiende ruimtelijke kwaliteit, hebben enkele cosmetische aanpassingen dat wel. Voorbeelden hiervan zijn het aanpassen van de bestrating in het gebied. Daarnaast hebben de structuraanpassingen directe invloed op de sfeer en het karakter van het gebied, zowel in positieve als negatieve zin. De werkzaamheden die in enige mate een directe invloed hebben op het cultuurhistorische waarden en de ruimtelijke karakteristiek van het gebied laten zich vertalen naar tien concrete ontwikkelingen (afb. 24):

- I. Herinrichting G.J. van Heuven Goedhartweg;
- II. Toevoegen van een parkeerterrein ten oosten van de DIKA;
- III. Aanbrengen trap in de Wal;
- IV. Verbreden stranden ten oosten van het veer;
- V. Uitbreiden huidige parkeerterrein buiten de veerpoort naar een evenemententerrein;
- VI. Aanpassing bestrating ter plaatse van de oude gracht;
- VII. Verplaatsen kiosken bij Wal naar midden terrein 'Buiten de Veerpoort';
- VIII. Verbreden noodhaven en gedeeltelijk afgraven van de wal;
- IX. Aanbrengen boulevard en steiger ten westen van het veer;
- X. Verplaatsen van de hoofdroute vanaf de boulevard naar de veerpoort i.p.v. vanaf het veer naar de veerpoort;

4.2. EFFECTEN PLANONTWIKKELING

De effecten van de ontwikkelingen zijn in te delen in drie gradaties. De planontwikkeling kan leiden tot *positieve* effecten op de aanwezige cultuurhistorische waarden. Dit betekent dat de huidige situatie door de planontwikkeling verbetert omdat bijvoorbeeld een oude structuur wordt hersteld. Ook kan er sprake zijn van een *negatief* effect op de cultuurhistorische waarden in het gebied. Dit ontstaat wanneer de ontwikkeling de aanwezige cultuurhistorische waarden aantast doordat deze breekt met de historische structuur of doordat de huidige situatie verder afstand neemt van de cultuurhistorische ruimtelijke karakteristiek. Er is sprake van een *neutrale* ontwikkeling op het moment dat er geen negatieve of positieve effecten waar te nemen zijn. De situatie ten opzichte van de cultuurhistorische waarden blijft gelijk. Dit kan zowel betekenen dat een bestaande positieve situatie niet ten slechte verandert of dat de ontwikkeling van een reeds aangetaste structuur niet tot versterking of verslechtering van de aanwezige cultuurhistorische waardering leidt.

Ad. I Herinrichting G.J. van Heuven Goedhartweg

De G.J. van Heuven Goedhartweg kan beschouwt worden als een structuur die de historische structuur van het gebied doorbreekt. De cultuurhistorische waarden zijn hier reeds verdwenen. Ondanks de directe verbeteringen opzichte van de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en de weg zelf, is de aanpassing van het straatprofiel neutraal ten opzichte van de aanwezige cultuurhistorische waarden.

Afb. 24 Voorlopig ontwerp herinrichting 'Buiten de Veerpoort' (SAB 2014 / gemeente Schoonhoven)

Ad. II Toevoegen parkeerterrein ten oosten van DIKA

De aanleg van het parkeerterrein vindt plaats op het restgebied tussen de DIKA, de Lekdijk-oost en de G.J. van Heuven Goedhartweg. Uit de analyse van de aanwezige cultuurhistorische waarden is reeds gebleken dat dit gebied een indifferente cultuurhistorische waarde bezit. Het meest belangrijk in dit gebied is de structuur van het dijklichaam van de Lekdijk. Deze blijft binnen het plan gehandhaafd. Volgens de uitgangspunten in het schetsontwerp (afb. 25) wordt deze zelfs versterkt. De indifferente waarde van het gebied heeft tot gevolg dat de aanleg van een parkeerterrein ten oosten van de DIKA een neutraal effect heeft op de aanwezige cultuurhistorische waarden. De versterking van de herkenbaarheid van het dijklichaam van de Lekdijk-oost heeft daarentegen een positief effect op de cultuurhistorische waarde van deze structuur.

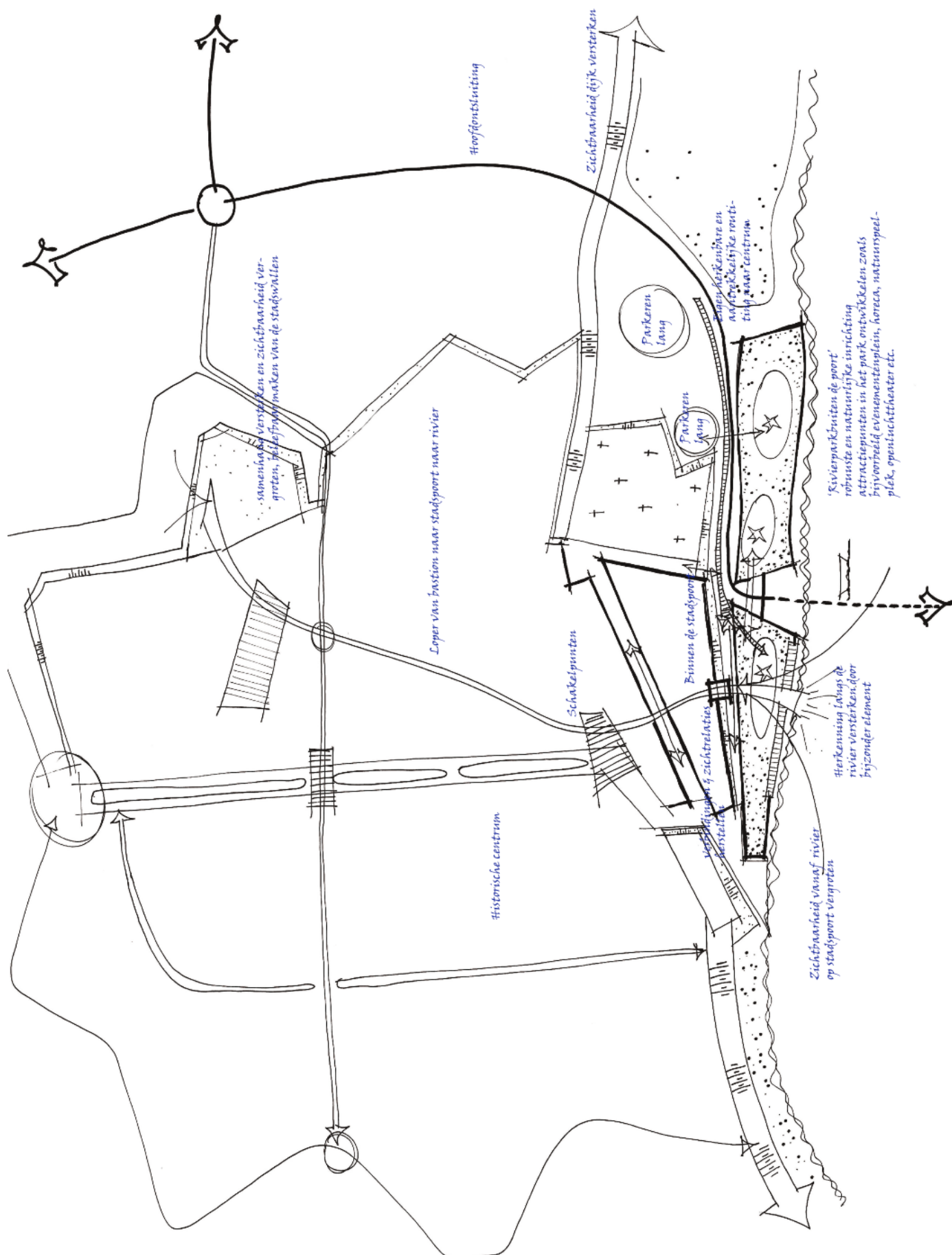
Ad. III Aanbrengen trap in de Wal

De Wal was van oudsher een plek die de stad moest beschermen tegen de vijand en de Lek. Die bescherming kon alleen geboden worden als de Wal als een van buitenaf ontoegankelijke onwalling was. De trappen vormen in dat opzicht een negatieve factor ten opzichte van de cultuurhistorische waarde van de vestingwal. Echter gezien de veranderde functie van de wal en de reversibiliteit van deze ingreep is er sprake van een neutraal effect van de plaatsing van de trappen. Hierbij moet wel in ogenschouw genomen worden dat het aantal en de afmetingen gevolgen heeft voor de cultuurhistorische waarden. Bij de nu voorgestelde twee trappen met een breedte van 3m blijft het effect zoals omschreven ondergeschikt aan de waarden van de wal. Echter bij een toename van het aantal en/of een toename van de afmetingen zal het effect van deze toevoeging steeds verder neigen naar een negatieve uitwerking op de aanwezige cultuurhistorische waarden. Het maken van een wandelpad over de omwalling kan beschouwd worden als een neutraal effect. In de historie werden de wallen vaak gebruikt als wandelgebied voor inwoners.

N.B. Bij het plaatsen van de trappen moet rekening worden gehouden met de positie van de trappen. De wal aan weerszijden van de Veerpoort maakt onderdeel uit van het rijksmonument van de Veerpoort en vraagt om een omgevingsvergunning voor de activiteit 'wijzigen van een monument'.

Ad. IV Verbreden stranden ten oosten van het veer

In de 17^e en 18^e eeuw lag ten oosten van het veer braakliggend land als uiterwaard. In een hoek daarvan was het galgenveld gelegen. Dit veranderde in de 19^e eeuw toen het gebied dienst deed als uiterwaard

Afb. 25 Schetsontwerp herinrichting 'Buiten de Veerpoort' (SAB oktober 2013/ gemeente Schoonhoven)

zonder nadere functie. Het grasland zal mogelijk door vee begraasd zijn, maar verder was het terrein braakliggend. In de 20^e eeuw verandert de functie en krijgt het gebied een recreatief karakter door de aanleg van een zwembad. Het zwembad heeft plaatsgemaakt voor een plantsoen/park. Het verbreden van de stranden sluit aan op het recreatieve karakter van het gebied dat vanaf het begin van de 20^e eeuw op deze plek is ontstaan. De cultuurhistorische waarden van dit gebied zijn indifferent en het effect van deze ontwikkeling kan gezien worden als neutraal tot positief.

Ad. V Uitbreiden huidige parkeerterrein buiten de veerpoort naar een evenemententerrein

Het terrein voor de Veerpoort was in de 17^e en 18^e eeuw braakliggend. De kade ter plaatse van de Veerstoepe vormde het bruisende hart voor de Veerpoort. De landtong ten westen van de veerstoepe had een groen karakter vanwege de functie als uiterwaard. In de 19^e eeuw transformeerde het gebied naar een plantsoen, waarbij het groene, door de functie geënceneerde, karakter behouden bleef. In de voorgestelde ontwikkeling wordt het groene gebied verder in gebruik genomen als parkeerterrein annex evenemententerrein. De huidige parkeerplaats, die beschouwt kan worden als een aantasting van de hoge en middelhoge cultuurhistorische waarden in het gebied, wordt verder uitgebreid. Dit heeft tot gevolg dat het groene karakter van het gebied verloren gaat (afb. 24). Door het parkeer- annex evenemententerrein uit te voeren in asfalt wordt de huidige verstening van het van oorsprong groene gebied doorgezet. Dit heeft een negatief op de middelhoge cultuurhistorische waarden van het 19^e eeuwse Lekplantsoen. De functie van evenemententerrein hoeft geen afbreuk te doen aan de aanwezige cultuurhistorische waarden. De voorgestelde uitbreiding van de parkeermogelijkheden gekoppeld aan de voorgestelde uitvoering vormt echter voor een negatieve uitwerking. De auto's belemmeren zicht op de Wal en de Veerpoort. Dit vormt een verzwakking van de doelstelling de Veerpoort zichtbaar te maken vanaf de Lek.

Ad. VI Aanpassing bestrating ter plaatse van de oude gracht en de brug over de gracht

Het inzichtelijk maken van de loop van de oude vestinggracht en de plaats van de brug voor de Veerpoort kan gezien worden als een interessante en positieve toevoeging aan de openbare ruimte voor de Veerpoort. Het heeft een verhalende kracht en versterkt daarmee de cultuurhistorische waarden in het gebied. Er zit echter een 'maar' aan deze ruimtelijke en cosmetische invulling. Het gebied voor de Veerpoort versteent in de huidige ontwikkeling. Daarnaast wordt binnen het versteende karakter ook nog eens onderscheid gemaakt in de verschillende vormen van bestrating: Ter plaatse van de gracht en de brug, maar ook ter plaatse van het evenemententerrein, het voetpad naar de steiger aan de Lek en het Veer en ter plaatse van de rijweg. Hierdoor ontstaat een groot aantal verschillende stenige materialen naast elkaar die tezamen het doel van de wisselende bestrating voorbij schieten. Hierdoor kan een rommelig beeld ontstaan. Ondanks dat er sprake is van cosmetische aanpassingen met een reversibel karakter en dus van een neutraal effect ten opzichte van de aanwezige cultuurhistorische waarden wordt gepleit zorgvuldig om te gaan met de verschillende stenige materialen om te voorkomen dat er een negatief effect ontstaat.

Ad. VII Verplaatsen kiosken bij Wal naar midden terrein 'Buiten de Veerpoort'

Zoals ook al onder ad. II gesteld was, is de vestingwal van oudsher een plek die de stad moest beschermen tegen de vijand en de Lek. Die bescherming kon alleen geboden worden als de Wal als een van buitenaf ontoegankelijke wal was en zicht gaf op de Lek. Obstakels vormden een belemmering in de functie van de vestingwal. Het herstel van de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de wal door het verwijderen van de gebouwde objecten voor de wal heeft daarom een positief effect op de aanwezige cultuurhistorische waarden en de beleefbaarheid van de vestingwal. De verplaatsing van de kiosk naar het terrein voor de Veerpoort kan beschouwd worden als neutraal, waarbij wel aandacht gevraagd wordt voor de positie van de kiosk. Deze kan vanuit verschillende hoeken nog steeds visueel samenklonteren met de vestingwal en de Veerpoort. Voldoende ruimte tussen deze verschillende objecten en structuren is noodzakelijk.

Ad. VIII Verbreden noodhaven en gedeeltelijk afgraven van de wal

De noodhaven, als onderdeel van de voormalige vestinggracht, is qua vorm van belang en heeft een hoge cultuurhistorische waarde. De breedte van dit deel van de voormalige vestinggracht heeft door de eeuwen gefluctueerd in breedte. Het cultuurhistorisch belang van dit ruimtelijke element is gelegen in de aanwezigheid van het water als een langgerekt element dat tot aan de Veerpoort loopt en waarbij er aan

beide zijden van de noodhaven een wal aanwezig is. De hoofdvorm van de noodhaven, de landtong met wal ten zuiden daarvan en de vestingwal ten noorden daarvan zijn daarbij de beeldbepalende cultuurhistorische karakteristieken. Zolang hiermee rekening wordt gehouden binnen de ontwikkeling vormt de verbreding van de noodhaven met drijvende aanlegsteigers geen negatief effect en is de ontwikkeling neutraal ten opzichte van de aanwezige cultuurhistorische waarden.

De wal op de landtong is een laat 19^e eeuwse ontwikkeling en heeft een middelhoge cultuurhistorische waarde. Het in beperkte mate uitgraven van de wal ter plaatse van het als gemeentelijk monument aangemerkte toiletgebouw wordt gezien als een neutrale ontwikkeling ten opzichte van de cultuurhistorische waarden in het gebied.

Ad. IX *Aanbrengen boulevard en steiger ten westen van het veer*

De oever ter plaatse van de steiger van de "Rederij op de Lek" heeft door de eeuwen heen een natuurlijk karakter gehad. Door de komst van de rederij is een aangelegde kade op deze plek ontstaan. Destijds was de steiger gelegen in de parkachtige omgeving van het Lekplantsoen. In de huidige situatie is alleen het laantje richting de Veerpoort vanaf de steiger nog aanwezig. De allure die destijds door het plantsoen aanwezig was, is door de aanleg van het parkeerterrein verdwenen. Het voorstel om op deze locatie nieuwe allure aan te brengen in de vorm van een boulevard is een neutrale tot positieve ontwikkeling ten opzichte van de cultuurhistorische waarden.

De steiger heeft in zichzelf een hoge cultuurhistorische waarde en is als zodanig opgenomen op de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente. Het beleid is gericht op behoud van de steiger in toekomstige ontwikkelingen. De huidige steiger is reeds een vervanging van de oorspronkelijke steiger, die dieper de Lek in liep en voorzien was van houten leuning (afb. 26). Dit betekent dat de steiger, mist de plaats ervan ongewijzigd blijft, wederom vervangen kan worden door een op de oorspronkelijke steigers geïnspireerde steiger. In dat geval is er sprake van een neutraal effect op de hoge cultuurhistorische waarde van de steiger.

Gezicht op de aanlegsteiger van de 'Rederij op de Lek', ansichtkaart ca. 1915 (Streekarchief Midden-Holland, fotonummer 60457)

Ad. X *Verplaatsen van de hoofdroute vanaf de boulevard naar de veerpoort i.p.v. vanaf het veer naar de veerpoort*

De Veerpoort heeft in de historie van Schoonhoven en de aankomst in Schoonhoven vanuit het zuiden een belangrijke relatie gehad met het Veer en de Veerstoep. Eeuwenlang was dit de enige toegang tot de stad vanuit het zuiden. Nog steeds vervult het veer deze functie. De brug over de vestinggracht voor de Veerpoort maakte het onmogelijk om het Veer recht voor de Veerpoort te plaatsen. Wie vanuit het oosten reisde kwam binnen via de Langerakkerpoort die ten noordoosten van de Veerpoort lag, ongeveer ter hoogte van de Lekdijk. De relatie tussen de Veerpoort en de Veerstoep was een

onvermijdelijke. De Veerpoort diende alleen voor de toegang tot de stad vanaf de Lek. De looproute vanaf de steiger van de 'Rederij op de Lek' kreeg pas in de 19^e eeuw een bescheiden functie omdat deze alleen was gekoppeld aan de personenvervoer over de Lek. Alhoewel er met regelmaat Lekboten aanmeerden was de hoofdinfrastructuur gekoppeld aan de Veerstoepe.

In de planontwikkelingen wordt de relatie tussen de Veerpoort en de Veerstoepe steeds verder ondergeschikt gemaakt aan de infrastructuur vanaf de parkeerterreinen langs de G.J. van Heuven Goedhartweg en de boulevard. De looproute wordt vanaf de boulevard en het parkeer- en evenemententerrein via het laantje van de 'Rederij op de Lek' naar de Veerpoort geleid. Daarnaast wordt ook het autoverkeer zo veel mogelijk via de randweg naar het oosten van Schoonhoven en de parkeerterreinen geleid. Alhoewel het begrijpelijk is dat het autoverkeer zo veel mogelijk buiten het historisch centrum van de stad wordt gehouden, zorgt dit tezamen met het omleiden van de voetgangers- en fietsstromen en de keuze voor de inrichting van de verharding echter tot het ontkennen van de historische infrastructuur in het gebied 'Buiten de Veerpoort'. Dit heeft een negatief effect op de cultuurhistorische karakteristieken van en ruimtelijke relatie tussen de Veerpoort en de Veerstoepe.

4.3. CONCLUSIE EFFECTEN ONTWIKKELING OP DE AANWEZIGE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

De ontwikkeling van het gebied 'Buiten de Veerpoort' heeft in hoofdlijnen een neutraal effect op de aanwezige cultuurhistorische waarden. Twee componenten van de planontwikkeling versterken echter de reeds in het verleden ingezette negatieve ontwikkeling ten opzichte van die waarden. Dit betreft de inrichting/ vormgeving van de uitbreiding van het parkeer- annex evenemententerrein voor de Veerpoort en de aanpassing van de routing in het gebied, waarbij de relatie tussen Veerstoepe en Veerpoort ondergeschikt wordt gemaakt. Deze twee ruimtelijke ontwikkelingen verzwakken de historische structuur en opbouw van het gebied. Hierbij wordt tevens aandacht gevraagd voor de versterking van het gebied, die een versterkte werking kan hebben ten opzichte van de twee genoemde ontwikkelingen. Geadviseerd wordt deze in de definitieve ontwerpfase nader te beschouwen.

Daarentegen kan het als positief beschouwd worden dat de gemeente voornemens is de Veerpoort met de aangrenzende vestingwal en de Lekdijk beter zichtbaar en beleefbaar te maken. Deze ontwikkelingen versterken het karakter van het gebied en de cultuurhistorische waarden van deze structurelementen. Ook het sterker beleefbaar maken van de relatie tussen het gebied 'Buiten de Veerpoort' en de Lek door middel van het aanleggen van een boulevard en het weer in gebruik nemen van de steiger voor de Veerpoort heeft een positief effect op de aanwezige cultuurhistorische waarden in het gebied.

Ontwikkeling / Effect	Positief	Neutraal	Negatief
Herinrichting G.J. van Heuven Goedhartweg		X	
Toevoegen van een parkeerterrein ten oosten van de DIKA		X	
Aanbrengen trap in de Wal		X	
Verbreden stranden ten oosten van het veer	X	X	
Uitbreiden huidige parkeerterrein buiten de veerpoort naar een evenemententerrein			X
Aanpassing bestrating ter plaatse van de oude gracht	X	X	
Verplaatsen kiosken bij Wal naar midden terrein 'Buiten de Veerpoort'	X		
Verbreden noodhaven en gedeeltelijk afgraven van de wal		X	
Aanbrengen boulevard en steiger ten westen van het veer	X	X	
Verplaatsen van de hoofdroute vanaf de boulevard naar de veerpoort i.p.v. vanaf het veer naar de veerpoort			X

Advies

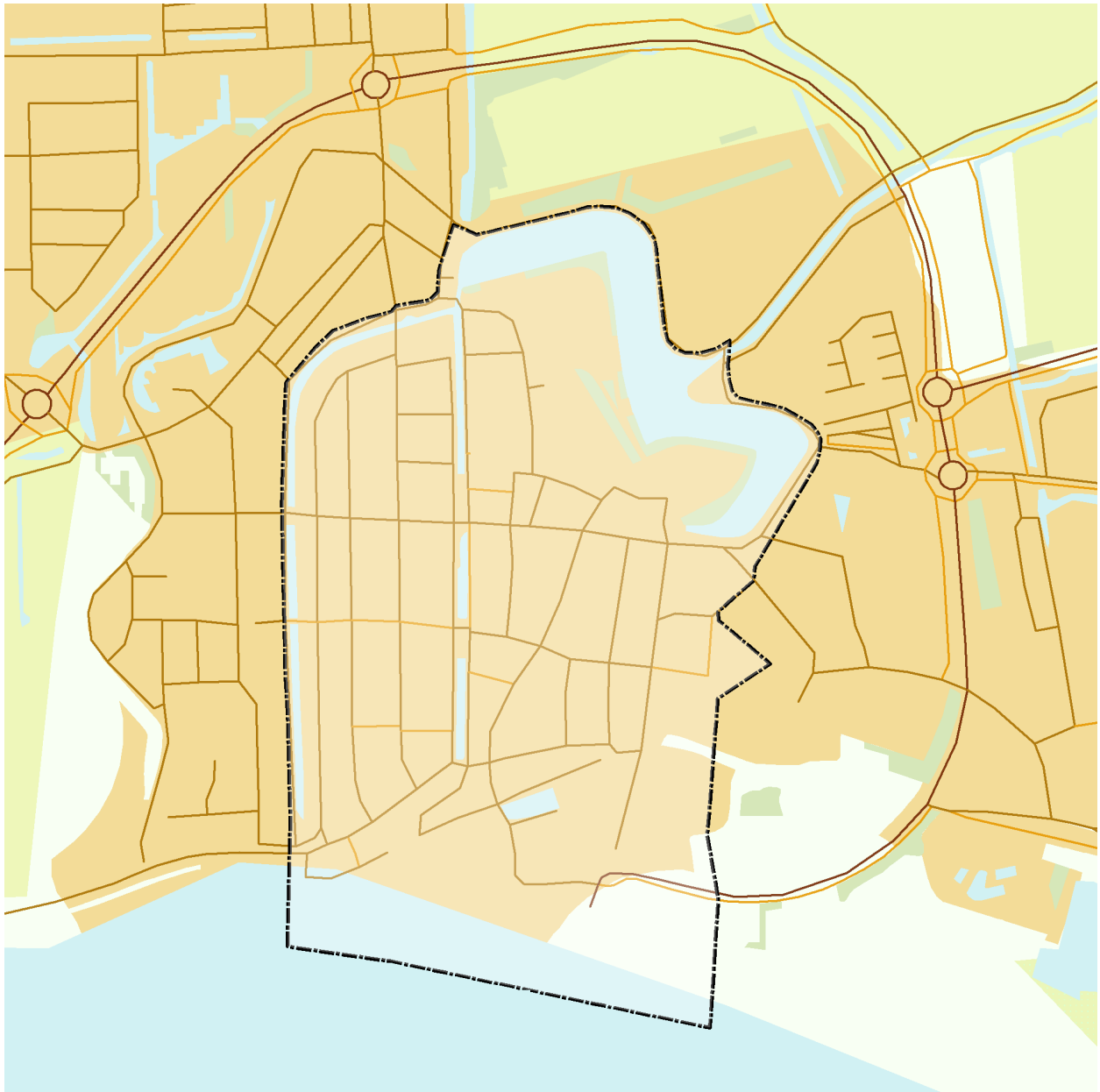
Naar aanleiding van de effecten van de planontwikkeling in het gebied 'Buiten de Veerpoort' wordt geadviseerd de deelontwikkelingen die leiden tot een aantasting van de aanwezige ruimtelijke, cultuurhistorische karakteristiek nogmaals te belichten en te zoeken naar een wijze die beter aansluit op het historische karakter van het buitenstedelijke gebied tussen Lek en historisch centrum.

Plantsoen ten oosten van de Veerstoep met zicht op restaurant 'Lekzicht' (foto auteur 2014)

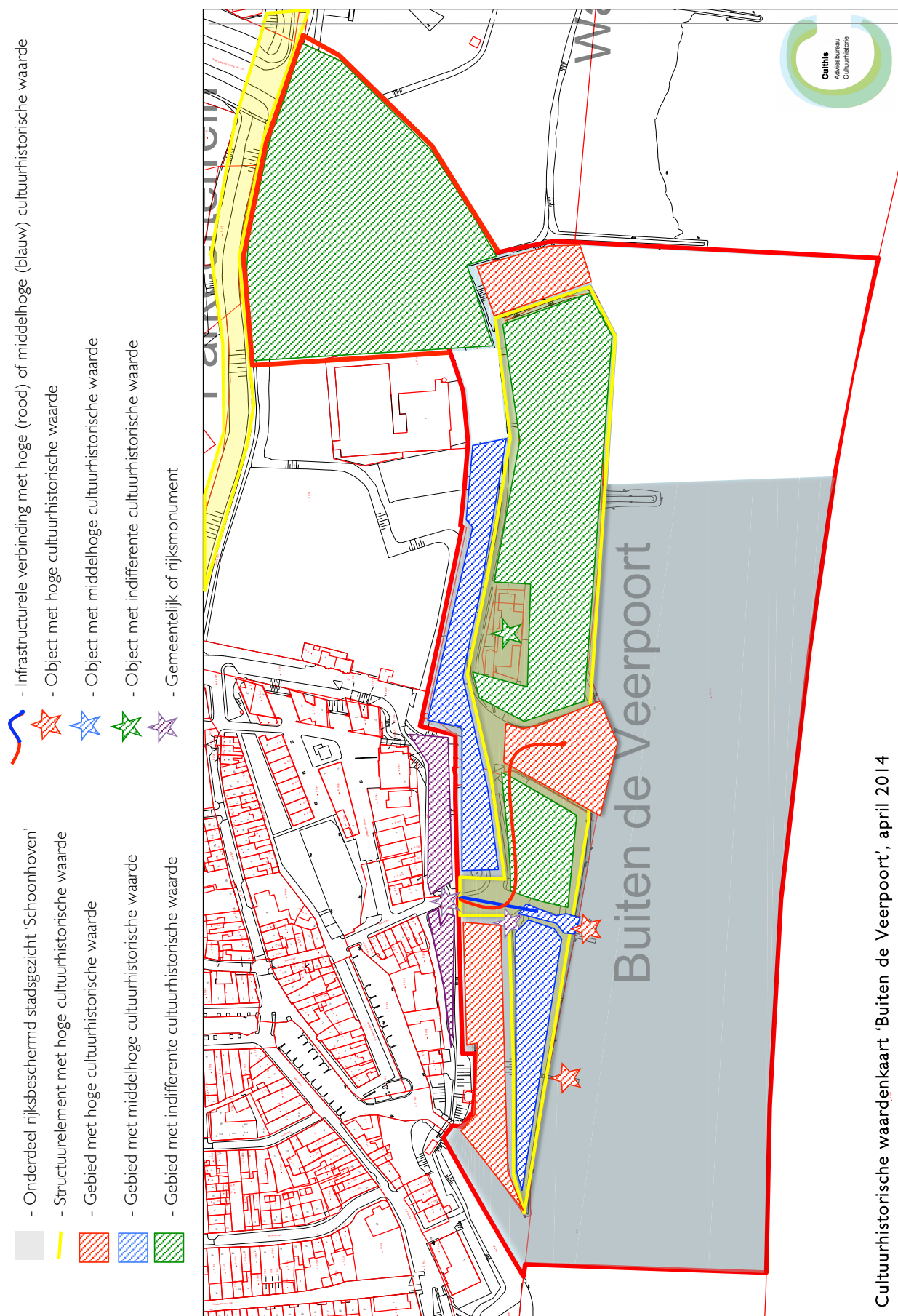
Plantsoen ten westen van de Veerstoep met zicht op noodhaven en steiger van de Rederij op de Lek (foto auteur 2014)

BIJLAGE I

Kaart van het rijksbeschermd stadsgezicht 'Schoonhoven'. Herkomst afbeelding Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

BIJLAGE II

GERAADPLEEGDE LITERATUUR, RAPPORTEN EN WEBSITES

- Baardman, C. (1963), *Schoonhoven, oude veste aan de Lek. Trots op zijn verleden, bouwt aan zijn toekomst*, Den Haag
- Berkum, van H, (1761), *Beschrijving der stad Schoonhoven*.
- Cremers, E., Kaaij, F., Steenbergen, C.M. (1981), *Bolwerken als stadsparken. Stadswandelingen in de 19^e en 20^e eeuw*, Delft
- Höfkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800 – 1945 Schoonhoven. Monumenten inventarisatie project (MIP)*, Zeist
- Holten, C. Van (1971), *Schoonhoven in oude ansichten dl. 1*, Zaltbommel
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenerwaard*, Zeist RCE.
- Gemeente Schoonhoven (1986), *De monumenten van Schoonhoven. Overzicht van historisch waardevolle gebouwen en de rijksmonumenten met 412 foto's*, Schoonhoven
- Muilwijk, P (1971), *Schoonhoven in oude ansichten, dl. 2*, Zaltbommel
- Slingerland, J. Red. (2004), *Mensen in een waard vol wind en water: de geschiedenis van de waterhuishouding in de Krimpenerwaard*.
- SOAB adviseurs voor Woning en leefomgeving (1995), *Monumentenregistratie Schoonhoven dl. I t/m IV*.
- Visser, J.C. (1964), *Schoonhoven: De ruimtelijke ontwikkeling van een kleine stad in het rivierengebied gedurende de Middeleeuwen*, Delft
- Visser, J. C.; Elsing, Th. M.; Hendriks, e.a. (1990). *Historische stedenatlas van Nederland, aflevering 5*, Delft:
- Voet, H. A. (1979), *Verkenningen vanuit Schoonhoven in het begin van onze eeuw. Een ansichtkaartenserie van de Krimpener-, Alblasser- en Lopikerwaard en enige omliggende dorpen*. Capelle aan den IJssel.
- Wit, B. de (2001), *Schoonhoven in bedrijf*, Alphen aan de Rijn

RAPPORTEN EN VISIES

- Toelichting op het definitief ontwerp 22 april 2014, SAB/gemeente Schoonhoven
- Uitgangspunten Schetsontwerp 'Buiten de Veerpoort' oktober 2013, SAB/gemeente Schoonhoven
- Concept voorlopig ontwerp 'Buiten de Veerpoort', SAB / gemeente Schoonhoven
- Adviesnota cultureel erfgoed (vastgesteld maart 2013), Culthis adviesbureau cultuurhistorie / gemeente Schoonhoven

WEBSITES

- www.googleearth.nl, 2013
- www.watwaswaar.nl
- www.googlemaps.nl
- www.gahetna.nl
- www.groenehartarchieven.nl
- www.gemeenteschoonhoven.nl
- www.schielandenkrimpenerwaard.nl
- www.historischeverenigingSchoonhoven.nl
- www.dbnl.nl

